

Uit de Volkskrant, 10 februari 1999

Moskou beraamde in '62 aanval op Nieuw-Guinea
Van onze correspondent
Bart Rijs

MOSKOU

Een Sovjettroepenmacht heeft in augustus 1962 op het punt gestaan de Nederlandse militairen in Nieuw-Guinea aan te vallen. Onderzeeërs en vliegtuigen kregen in het diepste geheim opdracht uit Moskou om aan de zijde van het Indonesische leger deel te nemen aan de invasie van Nieuw-Guinea. Dit heeft de Volkskrant vernomen van voormalige Russische leger- en marineofficieren. Indonesië eiste Nieuw-Guinea al sinds de onafhankelijkheid in 1945 op, maar Nederland was desnoods bereid het op een oorlog te laten aankomen om zijn aanspraken te behouden.

Drie fregatten, een onderzeebootjager, een squadron Neptunes, Hawker Hunter-jagers, luchtdoelartillerie en 4800 Nederlandse manschappen verdedigden het eiland tegen de steeds vaker voorkomende Indonesische pogingen tot infiltratie.

In 1962 besloot Moskou zes onderzeeboten, een dertigtal Toepolev-bommenwerpers en twee- tot drieduizend man personeel onder leiding van schout-bij-nacht Tsjernobajts naar Indonesië te sturen. De Russen moesten zich na hun aankomst omkleden in Indonesische uniformen.

Ze kregen identiteitspapieren waaruit moest blijken dat ze vrijwilligers waren in Indonesische dienst 'Maar dat waren we beslist niet', zegt Aleksej Droegov, nu medewerker aan het Instituut voor Oriëntalistiek in Moskou, destijds de militaire tolk die alle besprekingen vertaalde. We kregen onze bevelen rechtstreeks uit Rusland.'

Begin augustus namen vijf van de zes onderzeeërs onder water posities in voor de kust van Nieuw-Guinea. 'We kregen bevel vanaf middernacht elk vijandelijk schip naar de bodem te jagen', zegt Rudolf Ryzjikov, toen eerste officier aan boord van de S-236. 'Marineschepen, koopvaardijsschepen, zelfs passagiersschepen, onder welke vlag dan ook.'

De zesde onderzeeër moest brandstoftanks in een baai bij Manokvari, een havenplaats op Nieuw Guinea, laten ontploffen, en vervolgens het Nederlandse fregat dat de toegang tot de baai bewaakte met een torpedo tot zinken brengen.

Onder zware druk van de Amerikanen bereikten Nederland en Indonesië in New York op 15 augustus 1962 een akkoord. Maar Den Haag bleef treuzelen met de goedkeuring en Indonesië had de invasievloot al de zee op gestuurd. 'We waren Manokvari tot op tien mijl genaderd toen we bericht kregen dat we de aanval moesten afbreken zegt Gennadi Melkov, toen onderzeebootofficier, tegenwoordig hoogleraar internationaal recht.

'Nederland zwichtte: twee uur later en het zou oorlog zijn geweest.'

'Vernietig alle schepen', luidde bevel Sovjetadmiraal

'We hadden bevel gekregen onder water langs het Nederlandse fregat de baai binnen te varen, op nul-nul-uur een torpedo af te vuren op de brandstoftanks aan de waterkant, en met een tweede torpedo het fregat tot zinken te brengen. We wisten dat de kans groot was dat we het niet zouden redmaar niemand dacht eraan een bevel te weigeren.'

Het is 15 augustus 1962 als Gennadi Melkov de angstigste uren uit zijn loopbaan als marineofficier beleeft. Zes Sovjetonderzeeërs hebben in het diepste geheim opdracht gekregen aan de zijde van het Indonesische leger deel te nemen aan de invasie van Nieuw-Guinea. 'De Nederlandse kolonisator voorziet het einde van haar overheersing', heeft het Sovjet-partijblad Pravda al maanden geleden aangekondigd.

Nederland wilde het desnoods op een oorlog laten aankomen. Maar Den Haag werd het slachtoffer van een Koude-Oorlogsintrige. Dat blijkt nu voor het eerst ook uit getuigenissen van Russische leger- en marineofficieren.

Eind 1961 varen zes onderzeeërs en een hospitaal- en voorraadingschip weg uit Vladivostok. 'We dachten dat we de onderzeeërs net als vorige keer bij de Indonesiërs moesten afleveren', zegt de toenmalige eerste officier Rudolf Ryzjikov. Als zijn S-236 is afgemeerd aan de kade van Surabaya, krijgt hij tot zijn verbazing bevel een Indonesisch uniform aan te trekken. De politiek officier geeft iedereen 'een soort Indonesisch paspoort', waaruit moet blijken dat ze vrijwilligers zijn in Indonesische dienst. Dit zijn de heetste jaren van de Koude Oorlog: de Sovjet-leider Croesjtsjov heeft gedreigd dat hij de Amerikanen zal 'bedelven', er zijn atoomkoppen onderweg naar Cuba, en Derde-Wereldlanden krijgen miljarden aan militair materieel cadeau in de hoop dat ze zich tot het socialisme bekeren. Als de onderminister van Defensie van de Sovjet-Unie, maarschalk Versjnin, in juni naar Indonesië reist, zijn daar behalve de onderzeeërs ook al een dertigtal door Sovjetpiloten gevlogen Toepolev-bommenwerpers gestationeerd.

'Handelt u alsof u de grenzen van ons moederland verdedigt,' instrueert de maarschalk de Sovjetmilitairen. 'Daaruit begrepen we dat we tegen de Nederlanders moesten vechten', zegt Aleksej Droegov, die als militaire tolk alle gesprekken met de Indonesiërs bijwoonde. 'De Nederlandse strijdkrachten konden de Indonesiërs tegenhouden, maar de Indonesiërs met ons samen niet.' De stationering van de Sovjet- militairen is onderdeel van een Koude-Oorlogsintrige. De Nederlandse positie in Nieuw-Guinea is onhoudbaar zonder steun van de Verenigde Staten, dat beseft iedereen. Moskou probeert de Amerikanen af te bluffen. 'Heren imperialisten, speel niet met vuur!' kopt de Pravda. 'De regering van de Verenigde Staten moet weten dat de USSR niet zal blijven toezien en dat betekent een wereldoorlog. De vraag is of de VS het risico willen lopen van de totale vernietiging voor de verdediging van de Nederlanders?'

Willen de Amerikanen door de knieën gaan, dan moet de Sovjetbluf kracht worden bijgezet met troepen en materieel. De Russische onderzeebootbemanningen in Indonesië doen dan ook geen enkele moeite zich te verbergen. De officieren gaan naar diplomatieke partijtjes in de hoofdstad Jakarta, de matrozen mogen in de weekends passagieren. Ze hebben zelfs een pasje op zak met de woorden 'perwira Rusia'(Russische held). Het pasje geeft voorrang als ze een kaartje voor de film willen kopen.

'Niemand twijfelde eraan dat de Amerikanen, op de hoogte waren van onze aanwezigheid,' zegt ex- marineofficier Gennadi Melkov. 'Een paar jaar geleden, toen ik op een conferentie in de VS was, lieten mijn Amerikaanse gastheren me bij wijze van aardigheidje een foto zien uit die tijd waarop ik stond in Indonesisch uniform.' In Nederland koesterde het kabinet De Quay, en vooral minister van Buitenlandse Zaken Luns, de hoop dat de VS zouden kunnen worden overgehaald de zijde van hun NAVO-bondgenoot te kiezen. Was Den Haag niet op de hoogte van de Russische aanwezigheid in Indonesië? Of dacht het kabinet echt dat de VS het risico wilden lopen van een confrontatie tussen supermachten vanwege een paar honderdduizend Papoea's? 'Dit zou een oorlog worden die Nederland noch het Westen in reële zin kan winnen', schreef de Amerikaanse president John F. Kennedy in een geheime brief aan premier De Quay. 'Alleen de communisten zouden van zo'n conflict

profiteren. Terwijl Nederland schoorvoetend instemt met onderhandelingen in Washington, brengt Indonesië een grote invasiemacht in staat van paraatheid. 'Ineens was er alarm,' vertelt Rudolf Ryzjikov. 'We kregen een envelop vol officiële stempels die twee uur na het uitvaren moest worden geopend. In de envelop zat een bevel om ons naar een positie ten westen van Irian te begeven.' Ryzjikov kan zich het bevel nog bijna woordelijk herinneren. 'Voorkom evacuatie van vracht of materieel uit voornoemd gebied. Vernietig alle schepen onder welke vlag dan ook in de u toegewezen sector. Opereer met maximale geheimhouding. Neem absolute radiostil te in acht' Het bevel is getekend door admiraal Gorsjov, de bevelhebber van de Sovjetvloot.

Twaalf onderzeeërs zes met een Sovjet-, zes met een Indonesische bemanning - kiezen positie rond Nieuw-Guinea, terwijl in Den Haag de regering treuzelt met de goedkeuring van het inmiddels in New York bereikte akkoord. De Toepolev-bommenwerpers staan gevechtssklaar op Sulawesi. De S-235 glijdt onder de waterspiegel naar de havenplaats Manokwari om de brandstoftanks en het fregat op te blazen. Honderden, zo niet duizenden, zullen sneuvelen tijdens de invasie. Een internationaal conflict dreigt. Op tien mijl van het doel, vlak voor het uur U, ontvangt de S-235 een radiob bericht: aanval afbreken, boven water terugkeren naar basis. Nederland is op het laatste moment akkoord gegaan met de overdracht van Nieuw-Guinea. Het regent onderscheidingen voor de Sovjetmilitairen. Ex-tolk Aleksej Droegov bewaart de zijne - de Orde van Eer - nog steeds in een roodfluwelen doosje: 'Een feestje op het hoofdkwartier in Jakarta was er niet, zegt hij. 'Maar we waren trots dat onze bondgenoot had gewonnen en het prestige van ons moederland daarbij de

Overal tijdens Koude Oorlog kon je Russen verwachten
Van onze buitenlandredactie

AMSTERDAM

Is het lot van Nieuw-Guinea in augustus 1962 inderdaad bezegeld door Russische onderzeeërs voor de kust van Vogelkop? Dat klinkt misschien bizar. Maar sommige Nederlandse soldaten die naar de Oost werden gestuurd om de Papoea-staat-in- oprichting te verdedigen hadden wel degelijk een Russisch leerboek in hun plunjezak. Russen kon je overal verwachten tijdens de Koude Oorlog. In Indonesië voerden de communisten van de PKI de Nederlandse aanwezigheid in Nieuw- Guinea aan als bewijs voor hun bewering dat Indonesië zich nog maar half en half had bevrijd van het koloniale juk, en dat de Indonesische onafhankelijkheid werd ingeperkt door samenspannende buitenlandse imperialisten. Het had de Indonesiërs altijd dwarsgezeten dat Nederland Nieuw-Guinea in 1949 niet tegelijk met de rest van de archipel onafhankelijkheid had verleend. De Belanda's waren er doodleuk gebleven. Toen Nederland de Papoea's in 1960 beloofde dat ze het jaar daarop een eigen Nieuw-Guinea Raad mochten kiezen, verbrak Indonesië verontwaardigd de diplomatieke betrekkingen. De communisten en het leger probeerden de Nederlandse greep op Nieuw-Guinea te breken. Voor wapens kon Indonesië altijd aankloppen bij de Sovjet- Unie, die probeerde haar invloed in het strategisch gelegen Indonesië te vergroten ten koste van haar Koude-Oorlogsrivalen, China en de VS.

In januari 1961 was er in de VS een nieuwe president aangetreden: John F. Kennedy. Die stelde onmiddellijk pogingen in het werk om de Russische invloed in Indonesië terug te dringen. Kennedy wist een patente manier om de harten van de Indonesiërs te veroveren: hij zette Nederland onder druk om nu eindelijk eens afstand te doen van Nieuw-Guinea. Nederland had nog altijd grootste plannen met zijn laatste steunpunt in de Oost, waar een immense rijkdom aan bodemschatten verborgen moest liggen: Maar Soekarno speelde de zaak steeds hoger op. Toen het tot Den Haag doordrong dat een langdurige jungleoorlog dreigde, en dat Nederland geen steun kon verwachten van de VS, was de zaak betrekkelijk snel beklonken. De Papoea's werden in de steek gelaten door hun beschermheer Nederland - Nederland voelde zich verraden door zijn beschermheer Amerika.